

COLECȚIA RAO CLASIC

JEAN-PAUL SARTRE

Zidul

J E A N - P A U L S A R T R E

Zidul

Traducere din limba franceză de
SANDA OPRESCU

editura rao

JEAN-PAUL SARTRE

Le Mur

© Éditions Gallimard, 1939

© Editura RAO, 2013
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Ilustrația copertei

©

Editura RAO

Str. Bârgăului, nr. 9-11, sector 1, București, România

www.raobooks.com

www.rao.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SARTRE, JEAN-PAUL

Zidul / Jean-Paul Sartre; trad.: Sanda Oprescu –
București : Editura RAO, 2013

ISBN 978-606-609-506-8

I. Oprescu, Sanda (trad.)

821.133.1-31=135.1

Zidul

Ne-au împins într-o sală mare, albă și am început să clipesc fiindcă mă dureau ochii din cauza luminii. Mai apoi am văzut o masă la care stăteau patru tipi în civil și se uitau prin niște hârtii. Ceilalți prizonieri fuseseră îngrămădiți în fundul sălii și am fost nevoiți să străbatem toată încăperea ca să ajungem până la ei. Pe unii îi cunoșteam, pe alții nu, erau probabil străini. Cei doi din fața mea erau blonzi, cu capete rotunde; semănau unul cu celălalt: francezi, bănuiesc. Cel mai mărunțel își tot ridica pantalonii: era ca un fel de tic nervos.

Toată treaba a ținut aproape trei ore; eram la capătul puterilor și mi se golise capul; încăperea era bine încălzită și deci mi se părea destul de plăcut: de douăzeci și patru de ore încoace dârdâisem fără încetare. Gardienii îi aduceau pe prizonieri unul după altul, în fața mesei. Cei patru tipi le cereau numele și profesia. De cele mai multe ori se opreau aici sau, dacă nu, puneau câte o întrebare răzleață: „Ai participat la sabotarea munițiilor?” Sau: „Unde te aflai în dimineața zilei de 9 și ce făceai?” Nu ascultau răspunsul sau cel puțin așa lăseau impresia: tăceau un moment, se uitau drept înaintea și apoi începeau să scrie. L-au întrebat pe Tom dacă e adevărat că face parte din Brigada internațională: Tom nu putea nega din cauza legitimației care i se găsisse în haină. Pe

Juan nu l-au întrebat nimic, dar, după ce și-a spus numele, au scris o grămadă.

– Fratele meu José este anarhist, spuse Juan. Știți bine că nu mai e aici. Eu nu sunt înscris în niciun partid, n-am făcut niciodată politică.

Nu i-au răspuns. Juan a mai zis:

– N-am făcut nimic. Nu vreau să plătesc pentru alții.

Îi tremurau buzele. Un gardian i-a spus să tacă și l-a luat. Mi-a venit rândul.

– Te numești Pablo Ibbieta?

Am spus că da.

Tipul s-a uitat în hârțoagele lui și m-a întrebat:

– Unde e Ramon Gris?

– Nu știu.

– L-ai ascuns în casa dumitale de pe 6 până pe 19.

– Nu.

Au scris un moment și gardienii m-au scos din sală. Pe culoar, Tom și Juan așteptau între doi gealați. Am pornit. Tom l-a întrebat pe unul din ei:

– Și acum?

– Și acum ce? zise gardianul.

– E un interogatoriu sau un proces?

– Asta a fost procesul, spuse tipul.

– Și? Ce-o să se întâmple cu noi?

Gardianul a răspuns sec:

– O să vi se comunice sentința în celulă.

De fapt, ceea ce slujea drept celulă era unul dintre beciurile spitalului. Din cauza curentului, era un frig cumplit. Toată noaptea clănțanisem și nici peste zi n-o dusesem mai bine. Primele cinci zile le petrecusem într-o carceră de la arhiepiscopie, un fel de închisoare subterană, probabil de pe vremea Evului Mediu; întrucât erau mulți prizonieri și puțin loc, îi băgau unde se nimerea. Nu-mi părea rău după carcera mea: nu-mi fusese frig, dar eram singur; cu timpul devine enervant.

În beci aveam companie. Juan nu prea vorbea: îi era frică și apoi era prea tânăr ca să aibă dreptul la cuvânt. Tom, în schimb, era foarte vorbăreț și știa bine spaniola.

În beci se aflau o bancă și patru saltele de paie. După ce ne-au adus înapoi aici, ne-am așezat și am așteptat în tăcere. Peste câțva timp, Tom a spus:

– S-a zis cu noi!

– Așa cred și eu, am confirmat, dar presupun că puștiului n-o să-i facă nimic.

– N-au de ce să se lege de el, preciză Tom. E fratele unui militant, asta-i tot.

M-am uitat la Juan: nu părea să fi auzit. Tom a continuat:

– Știi ce fac ăștia la Saragosa? Îi culcă pe oameni pe șosea și-i calcă pe urmă cu camioanele. Ne-a spus-o un dezertor marocan. Cică fac astfel economie de muniții.

– Dar nu și de benzină, am zis eu.

Eram supărat pe Tom: n-ar fi trebuit să spună una ca asta.

– Niște ofițeri se plimbă pe șosea, continuă el, și supraveghează operația asta cu mâinile în buzunar, fumând. Crezi că le dau cumva lovitura de grație amărăților ălor? Nici gând! Îi lasă să urle. Uneori, câte un ceas întreg. Marocanul zicea că prima dată a fost gata-gata să verse.

– Nu cred că o să facă asta aici, am zis eu. Numai dacă, pe bune, or fi rămas fără muniții.

Lumina pătrundea prin patru răsuflători și printr-o gaură rotundă din tavan, mai pe stânga, prin care se vedea doar un petic de cer. Pe aici, prin gaura asta rotundă, de obicei închisă cu un chepeng, se descărcau cărbunii în pivniță. Chiar sub gaură se găsea un strat gros de praf de cărbune; urma să fie utilizat pentru încălzirea spitalului, dar, încă de la începutul războiului, bolnavii au fost evacuați, iar cărbunele rămăsese acolo,

nefolosit; uneori, chiar ploua peste el fiindcă uitaseră să închidă chepengul.

Tom a început să clănțâne.

– ... mama mă-sii de treabă, iar am început să clănțănesc, zise el.

S-a sculat și a început să facă gimnastică. La fiecare mișcare, cămașa i se întredeschidea, scoțându-i la iveală pieptul alb și păros. S-a întins pe spate cu picioarele în sus și a făcut foarfeca: vedeam cum îi tremură șalele grase. Tom era voinic, dar avea prea multă grăsime. Mă gândeam că gloanțele sau baionetele aveau în curând să se înfigă în masa asta de carne moale ca într-o bucată de unt. Dacă ar fi fost slab, nu mi-ar fi venit în minte aceeași idee.

Nu-mi era chiar frig, dar nu-mi mai simțeam umerii și brațele. Din când în când mi se părea că-mi lipsește ceva și începeam să-mi caut haina pe lângă mine, apoi îmi aduceam aminte că nu-mi dăduseră haină. Chiar că era neplăcut! Ne luaseră îmbrăcămintea ca s-o dea soldaților lor și nu ne lăsasera decât cămășile și pantalonii de pânză pe care bolnavii internați în spital îi purtau în toiul verii. După o vreme, Tom s-a ridicat și a venit să se așeze lângă mine, gâfâind.

– Te-ai încălzit?

– ... mama mă-sii, nu. Dar în schimb mi-a ieșit suflul.

Seara, pe la opt, a intrat un maior, însoțit de doi falanșiști. Ținea o foaie de hârtie în mână. L-a întrebat pe gardian:

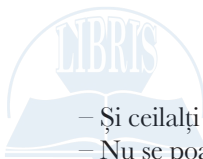
– Cum îi cheamă pe ăștia trei?

– Steinbock, Ibbieta și Mirbal, zise gardianul.

Maiorul și-a pus ochelarii și s-a uitat pe listă:

– Steinbock... Steinbock... Aha, uite-l! Ești condamnat la moarte. Vei fi împușcat mâine dimineață.

S-a mai uitat o dată pe listă.

- Și ceilalți doi la fel, spuse el.
- Nu se poate, zise Juan. Eu nu.

Maiorul s-a uitat la el uimit:

- Cum te cheamă?

- Juan Mirbal, răspunse el.

- Și numele dumitale e aici, zise maiorul, ești condamnat.

- Dar n-am făcut nimic, protestă Juan.

Maiorul a dat din umeri și s-a întors spre Tom și spre mine.

- Sunteți basci?
- Nimeni nu e basc.

Părea agasat.

- Mi s-a spus că sunt trei basci pe aici. Doar n-o să-mi pierd vremea alergând după ei. Presupun că nu vreți să vi se trimită un preot.

Nici măcar nu i-am răspuns. A mai zis:

- Un medic belgian va veni îndată. Are aprobare să petreacă noaptea asta cu voi.

A salutat militărește și a ieșit.

- Ce-ți spuneam eu, spuse Tom. Ne-am ars.
- Da, zisei eu, dar pentru ăsta mic e o porcărie.

Vorbeam așa fiindcă voiam să fiu drept, dar puștiul nu-mi plăcea. Avea un chip prea fin, iar frica, suferința îl desfiguraseră, îi schimonosiseră trăsăturile. Acum trei zile era un băiețandru, genul ăla drăgălaș, dar cam feminin, care unora poate că le place; acum însă arăta ca un poponar bătrân și mi-a trecut așa prin minte că niciodată de acum înainte, chiar dacă i s-ar da drumul, n-avea cum să mai fie tânăr. N-ar fi stricat să am un pic de milă să-i dăruiesc, dar mi-e scârbă de milă, băiatul îmi inspira mai degrabă oroare. Nu mai scosese nicio vorbă, dar devenise pământiu: fața și mâinile lui erau pământii. S-a așezat la loc și s-a holbat la podea cu niște ochi rotunzi de tot. Tom

avea suflet bun, a încercat să-l ia de braț, dar puștiul s-a tras violent înapoi, strâmbându-se.

– Lasă-l, i-am zis eu în șoaptă, că o să se pornească pe bocete.

Tom s-a supus cu părere de rău; i-ar fi prins bine să-l consoleze pe băiat; și-ar fi făcut astfel de lucru și n-ar fi fost ispitit să se gândească la el. Pe mine chestia asta mă irita: nu mă gândisem niciodată la moarte pentru că nu avusesem ocazia, acum însă se ivise și n-aveam altceva mai bun de făcut decât să mă gândesc la ea.

Tom a început să vorbească; m-a întrebat:

– Ai curățat mulți tipi, cu mâna ta?

Nu i-am răspuns. A început să-mi explice că, de la începutul lunii august, curățase șase inși; nu-și dădea seama în ce situație se afla și vedeam clar că nu vrea să-și dea seama. Nici eu nu realizam încă pe deplin; mă întrebam dacă doare rău, mă gândeam la gloanțe, îmi închipuiam grindina lor care frige trupul, sfredelindu-l. Toate acestea erau în afara adevăratei probleme; eram însă liniștit: aveam toată noaptea la dispoziție ca să înțeleg. După câteva minute, Tom a tăcut și m-am uitat la el cu coada ochiului: am văzut că și el era pământiu la față și că arăta îngrozitor; mi-am zis: „Acum începe“. Se înnopta, o lumină slabă și mohorâtă se strecura prin răsufători, iar grămada de cărbune era ca o pată mare sub cer; prin gaura din tavan se vedea deja o stea: noaptea avea să fie senină și geroasă.

S-a deschis ușa și au intrat doi gardieni. În urma lor venea un bărbat blond, îmbrăcat într-o uniformă bej. Ne-a salutat.

– Sunt medic, spuse el. Am fost autorizat să vă asist în aceste împrejurări penibile.

Avea o voce plăcută și distinsă. I-am zis:

– Cu ce scop ați venit încoace?

– Sunt la dispoziția dumneavoastră. Voi face tot ce se poate ca aceste câteva ore să vă fie mai puțin apăsătoare.

– Dar de ce ați venit tocmai la noi? Mai există și alți amărâți, spitalul e plin.

– Aici am fost trimis, răspunse el vag. Ați dori să fumați, așa-i? adăugă el repede. Am țigări, chiar și trabucuri.

Ne-a oferit țigări englezești, ba și țigări de foi Puros, dar le-am refuzat. M-am uitat în ochii lui și am constatat că părea jenat. I-am spus:

– N-ați venit aici din compasiune. De altfel, vă cunosc. V-am văzut cu fasciștii în curtea cazarmii, în ziua când m-au arestat.

Era gata să mai spun ceva când, brusc, mi s-a întâmplat un lucru care m-a uimit: dintr-o dată, prezența celui medic nu m-a mai interesat. De obicei, când îmi cășună pe cineva, nu-l slăbesc. Și totuși, n-am mai avut chef să vorbesc; am dat din umeri și m-am uitat în altă parte. Puțin mai târziu am ridicat capul: tipul mă examina, plin de curiozitate. Gardienii se așezaseră pe saltelele de paie. Pedro, cel înalt și slab, stătea cu mâinile în sân, celălalt dădea când și când din cap ca să nu-l fure somnul.

– Doriți lumină? îl întrebă brusc Pedro pe medic.

Acesta a dat din cap în semn că „da”: cred că avea cam tot atâta inteligență cât o buturugă, dar sigur nu era rău. Privindu-i ochii albaștri și reci, mi-am dat seama că era periculos, mai ales fiindcă nu avea imaginație. Pedro a ieșit și s-a întors cu o lampă cu gaz pe care a pus-o pe bancă, într-un colț. Lumina prost, dar era mai bine decât nimic: în ajun ne lăsaseră pe întuneric. M-am uitat multă vreme la cercul luminos pe care lampa îl proiecta pe tavan. Eram fascinat. Și apoi, pe neașteptate, m-am trezit, cercul luminos s-a șters și m-am simțit strivit de o greutate uriașă. Nu era vorba despre moarte, nici despre

frică: era ceva anonim. Îmi ardeau umerii obrazilor și mă dureau craniul.

M-am scuturat și m-am uitat la cei doi tovarăși ai mei. Tom își îngropase fața în mâini, nu-i vedeam decât ceafa grasă și albă. Tânărul Juan era de departe cel mai prăpădit, stătea cu gura căscată și-i tremurau nările. Medicul s-a apropiat de el și i-a pus mâna pe umăr, ca și când ar fi vrut să-i dea curaj: ochii lui rămăseseră însă reci. Am văzut apoi mâna belgianului coborând pe furiș de-a lungul brațului lui Juan, până la încheietura mâinii. Juan, nepăsător, nu protesta. Adoptând un aer indiferent, belgianul i-a apucat încheietura cu trei degete, dar în același timp s-a tras puțin înapoi, astfel încât să stea cu spatele la mine. Eu însă m-am aplecat un pic și l-am văzut scoțându-și ceasul din buzunar și uitându-se la el fără să-i dea drumul mâinii puștiului. După un moment i-a dat totuși drumul și mâna a căzut inertă; doctorul s-a dus să se sprijine de perete, apoi, ca și când și-ar fi adus dintr-o dată aminte de ceva foarte important, care trebuia notat pe loc, a scos un carnet din buzunar și a scris câteva rânduri. „Ticălosul, m-am gândit eu furios, nu care cumva să îndrăznească să vină la mine să-mi ia pulsul, că-i ard un pumn peste botul lui împuțit!“

N-a venit, dar am simțit că se uită la mine. Am ridicat capul și m-am uitat în ochii lui. Mi-a spus pe un ton impersonal:

– Nu ți se pare că aici e un frig de-ți clănțâne dinții?
Părea că într-adevăr îi era frig; se învinețise.

I-am răspuns:

– Nu mi-e frig.

Se uita în continuare la mine, cu ochii lui duri. Am înțeles imediat și mi-am pus mâinile pe față: eram leoarcă de sudoare. În beciul acela, în toiul iernii, într-un curent nemaipomenit, transpiram. Mi-am vârât mâinile în părul jilav de nădușeală; în același moment mi-am dat

seama că și cămașa era udă și că se lipise de mine: șiroiam de cel puțin un ceas și nu simțisem nimic. Porcul ăla de belgian observase însă. Văzuse picăturile curgându-mi pe obraji și se gândise: „asta e manifestarea unei stări de teroare aproape patologică“; și se simțise normal și mândru de a fi normal, pentru că-i era frig. Mi-a venit să mă scol și să mă duc să-i trăsesc una peste mutră, dar nici n-am apucat să schițez un gest că atât rușinea, cât și furia mi-au trecut; m-am prăbușit la loc pe bancă, indiferent.

M-am mulțumit să mă frec pe gât cu batista fiindcă începusem să simt transpirația care-mi picura din păr pe ceafă, ceea ce nu-mi plăcea deloc. De altfel, în curând am renunțat să mă mai șterg, era inutil: batista ajunsese o zdreanță bună s-o storci, și eu transpiram în continuare. Până și fesele îmi transpirau, iar pantalonul ud se lipea de bancă.

Deodată, tânărul Juan a întrebat:

– Sunteți medic?

– Da, răspunse belgianul.

– Omul suferă... multă vreme?

– Când...? Ah! Nu, nici vorbă, zise belgianul cu o voce părintească, se termină imediat.

Vorbea de parcă ar fi liniștit un bolnav care plătea din gros.

– Dar... mi s-a spus... că e nevoie deseori de două salve.

– Uneori, zise belgianul, dând din cap. Se întâmplă că la prima salvă nu e atins niciun organ vital.

– Atunci trebuie să-și încarce puștile și să ochească din nou?

S-a gândit ce s-a gândit, apoi a adăugat cu o voce răgușită:

– Durează ceva!

Îi era înfiorător de frică de suferință, numai la asta se gândea: așa e la vârsta lui. Eu nu prea mă mai gândeam și, în orice caz, nu teama de suferință mă făcea să transpir.

M-am sculat și m-am dus până la grămada de praf de cărbune. Tom a tresărit și mi-a aruncat o privire încărcată de ură: îl agasam fiindcă îmi scârțâiau pantofii. M-am întrebat dacă și fața mea era la fel de pământie ca a lui: am văzut că și el asuda. Cerul era minunat, nicio lumină nu se strecura până în acel colțișor întunecos și-mi era de ajuns să ridic privirea ca să zăresc Ursa-Mare. Dar nu mai era ca altădată: cu două zile înainte, din celula mea de la arhiepiscopie puteam să văd o bucată mare de cer și fiecare oră a zilei îmi aducea aminte de altceva. Dimineața, când cerul era de un albastru tăios și transparent, mă gândeam la câte o plajă de pe malul Atlanticului; la amiază, vedeam soarele și-mi aminteam de un bar din Sevilla unde obișnuiam să beau *manzanilla* și să mănânc scrumbiute și măslina; după-amiaza, mă aflam în zona de umbră, așa încât mă gândeam la umbra care se întindea peste jumătate din arenă, în timp ce jumătatea cealaltă scânteia în soare: era într-adevăr trist să vezi astfel tot pământul reflectat pe cer. Acum însă puteam să mă uit în sus cât pofteam, cerul nu-mi mai evoca nimic. Era mai bine așa. M-am întors și m-am așezat iar lângă Tom. A trecut o bună bucată de vreme.

Tom a început să vorbească în șoaptă. Trebuia să vorbească întruna, altfel i se încâlceau gândurile. Cred că mi se adresa mie, dar nu se uita la mine. Îi era fără îndoială frică să mă vadă așa cum eram acum, pământiu la față și asodat: semănam, fiecare din noi era mai rău ca o oglindă a celuilalt. Se uita la belgian, la omul viu.

– Tu înțelegi? zicea el. Eu, unul, nu înțeleg.

Am început și eu să vorbesc în șoaptă. Mă uitam la belgian.

– Ce, ce să înțeleg?